

Maria Reva

Laatsteling

Roman

Vertaald uit het Engels
door Anna Helmers-Dieleman

Cossee
Amsterdam

Voor Moerka, Ryzzyk, Lucy en Gus

Mensen leven geen geschiedenis, ze leven hun leven. De geschiedenis is een ramp die ze overkomt.

– Chus Pato

Ik ga liever in vlammen ten onder, eerlijk gezegd, dan dat ik gewoon een leuk boekje schrijf. Ik ga liever schreeuwend in vlammen ten onder. Dat mag je citeren van me.

– Zsuzsi Gartner

PROLOOG

In de steden stonden de gebouwen nog overeind. Sommige waren nieuw of net gerenoveerd, sommige aftands maar functioneel, compleet met vloeren, muren, plafonds. Als een hand een kraan open-draaide, kwam er water uit. Met een druk op de knop stroomde een kamer vol licht. Ook de parken waren nog intact, grasvelden strekten zich ononderbroken uit. Inwoners leefden en inwoners stierven, er was evenwicht. Ook dieren leefden en stierven in evenwicht, vooral in de gebouwen; heel af en toe zwierf er een op straat, op zoek naar zijn baasje. Voorbij de steden: velden. Geel en bruin, met boerderijen als pokdalen in het landschap, doorsneden met greppels voor be-watering. Voorbij de velden: lucht. Een stevig, solide blauw, als een pasgeverfd plafond. Er viel nog niet veel uit, af en toe een vogel. Eén keer een stukje komeet, dat iedereen die de lichtflits doodsbang aan-schouwde, de adem benam – maar toen het voorbij was, klaptten ze om het wonder.

DEEL I

Anastasia, zo noemde het meisje zichzelf. Schrijnend jong – te jong, dacht Jeva, om mee te doen aan de *romance tours*. Terwijl er een of andere vrijgezel tegen Jeva stond aan te praten, merkte ze hoe het meisje vanaf de overkant van de banketzaal of het jachtdek naar haar staarde, haar ronde, uitdrukkingloze gezicht als een telescopschotel op haar gericht. Dat gezicht, normaal gesproken vlak en doods, alsof het meisje al tijden geleden was afgehaakt, trok een beetje, knipoogde licht, probeerde Jeva een teken te geven nu de ‘begeleider’ van het meisje de teugels wat liet vieren. *Help*. Misschien was ze wel slachtoffer van mensenhandel, wie weet. Eén keer was ze Jeva naar de parkeerplaats gevolgd en had staan kijken hoe Jeva in haar trailer stapte. Ze zou waarschijnlijk ook wel willen instappen, snel naar een veilige plek worden gebracht voordat haar zogenaamde tolk haar in de gaten had en vlot en opdringerig weer bij de elleboog meetrok.

Het gerucht ging dat het meisje in de Heer was. Natuurlijk was ze dat, sneu kind. De gelovige exemplaren waren de ideale slachtoffers, gewend als ze het waren om te buigen voor dreiging van bovenaf. Vroeger was Jeva haar wel te hulp geschoten, maar het kon haar allemaal niet meer schelen. Al die aardse zorgen die ze vroeger had – de bescherming van weekdieren, haar kansen op de liefde, de Russische tanks die zich aan de grens verzamelden, waarvan niemand dacht dat er iets van zou komen behalve Jeva, die volgens haar familie altijd loos alarm sloeg en alles opblies, altijd liep te emmeren over de instorting van een of ander ecosysteem, altijd alle pret bedierf, namens amper aanwezige rivierschildpadden het plan van het huwelijksbureau om ballonnen boven de Dnipro op te laten bedierf – bla bla bla. Het deed er allemaal niet meer toe. Zelfs Jeva had genoeg van Jeva.

Hoe Jeva bij de romance tours betrokken was geraakt: een blonde vrouw met blauwe ogen was bij een pompstation op haar afgestapt terwijl ze haar mobiele lab stond bij te tanken. De vrouw leek uit het niets verschenen. Dit was ergens in het stoffige buitengebied van een of ander godvergeten stadje na de zoveelste expeditie (een succes: twee buikpotige overlevenden gevonden). Terwijl Jeva keek hoe de getallen op de dieselpomp omhoogtikten – het duurde een eeuwigheid voordat haar tank vol was – kletste de vrouw over koetjes en kalfjes. Daarna vertelde ze Jeva over een ‘mooie kans’ om gratis portretfoto’s te laten maken.

Toen Jeva vroeg waar ze in godsnaam portretfoto’s voor nodig had, leek de vreemdelinge even van haar stuk gebracht, alsof Jeva net een gratis loterijbriefje had afgeslagen. Ze herstelde zich snel. ‘Sorry, ik hoop dat je het niet erg vindt dat ik het zeg,’ sprak de vrouw op zachte, geheimzinnige toon (wat ongetwijfeld ook bij haar script hoorde), ‘maar ik dacht dat je misschien wel model wilde worden.’

Was de vrouw door Jeva’s familie gestuurd – hun nieuwste plannetje om haar aan de man te krijgen? Waren ze zo diep gezonken dat ze nu samenspannen om haar foto naar elke potentiële huwelijkskandidaat te sturen?

Toen de pomp uit klikte, rukte Jeva haar creditcard uit de gleuf (betaling goedgekeurd, zag ze tot haar opluchting) en begon haar gebruikelijke onderhoudscheck van het mobiele lab. Een of andere debiel had in grote letters GRATIS SNOEP op het witte zijvlak van de trailer gespoten. Jeva vloekte binnensmonds en vervolgde haar controle. Ze knielde naast het voorwiel en was de vrouw alweer vergeten, toen een stem boven haar kwetterde: ‘Mooie bus, zeg. Ben je op vakantie?’

Jeva zag hoe de hooggehakte vreemdelinge naar de stapels kleren tuurde die op het bijrijdersbankje van de bestuurderscabine waren gegooid, naar de opgefrommelde slaapzak, de slijmerige, vergeelde nachtbeugel op het dashboard. Het gezicht van de vrouw vertrok van medelijden om Jeva’s nomadische bestaan.

De vrouw vertelde dat er die avond een feestje was in het hotel in de stad. Of ze ook wilde komen?

Jeva klom achter het stuur en stond op het punt de deur voor de vreemdeling dicht te smijten.

‘Gratis entree voor de dames. Er wordt duizend dollar verloot.’
Waarna de vrouw benadrukte: ‘Amerikaanse dollars.’

Die zaterdagavond had Jeva voor het eerst in haar leven iets gewonnen. Ze was het hele feestje gebleven, had tot twee uur 's nachts op de aankondiging van de winnaar zitten wachten, aan een leeg tafeltje in de hoek gratis rosé achteroverslaand terwijl nog meer blauwogige blondines in strakke clubjurkjes en op naaldhakken om haar heen krioelden op het gestamp van de muziek. Het hotel: tweederangs, en dat wisten ze er zelf ook wel, met verschoten vloerbedekking met een motief van kroontjes en de letters VIP. De wijn had de smaak van brandend maagzuur – in die gouden tijd, lang geleden, was Jeva nog vol hoop en kon het haar iets schelen hoe alcohol smaakte. Er waren ook wat mannen, buitenlanders die eruitzagen alsof ze net van een honkbalwedstrijd kwamen, vergezeld door tolken. Sommigen probeerden wat woorden tegen Jeva te roepen over de herrie heen uit de knetterende luidsprekers naast haar. Hun tolken gebaarden, probeerden Jeva over te halen mee te gaan naar een rustigere plek. De fotohoek? Buiten? Waar dan ook, behalve naast deze oorverdovende speakers? Jeva bleef waar ze was, negeerde dit alles, wat het ook was – een afterparty van diplomaten? een bedrijfsuitje? – en hield haar ogen op haar telefoon voor eventuele alarmmeldingen uit haar lab, tot de zaal eindelijk stil werd en een moederlijk ogende dame met een poederblauw broekpak achter een wiebelige lessenaar ging staan, zichzelf voorstelde met een archaisch klinkende naam, Jefrosynia, en de lotnummers begon af te roepen.

Vóór de romance tours was Jeva afhankelijk geweest van overheids- en ngo-subsidies, die de laatste jaren waren teruggelopen. Wie wil er nou onderzoek naar nagenoeg uitgestorven diersoorten financieren? Mensen zoals Jeva zijn nooit de sterren bij milieutoppen en gala's, met hun eeuwige gepruttel over weer een verloren strijd, weer een